

Nr 279.

Godkänd av första kammaren den 1 juni 1929.

Godkänd av andra kammaren den 1 juni 1929.

Riksdagens skrivelse till Konungen i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående organisation av undersökningarna av svenska landsmål, ortnamn och folkminnen ävensom en i ämnet väckt motion.

(Sammansatt stats- och bankoutskotts utlåtande nr 2.)

Till Konungen.

Uti den till riksdagen den 4 januari 1929 avlätna propositionen (nr 1) angående statsverkets tillstånd och behov för budgetåret 1929/1930 har Eders Kungl. Maj:t under åttonde huvudtiteln, innefattande anslagen till ecklesiastikdepartementet, föreslagit riksdagen att, i avbidan på proposition angående anslag till undersökning av svenska dialekter, ortnamn och folkminnen, under åttonde huvudtiteln för budgetåret 1929/1930 beräkna för ändamålet ett extra anslag av 4,000 kronor.

Sedermera har Eders Kungl. Maj:t genom en den 15 februari 1929 dagtecknad proposition, nr 115, under åberopande av bilagt utdrag av statsrådsprotokollet över ecklesiastikärenden för samma dag, föreslagit riksdagen att

dels medgiva, att ledningen av undersökningarna av svenska landsmål, ortnamn och folkminnen må organiseras i huvudsaklig överensstämmelse med vad departementschefen i statsrådsprotokollet över ecklesiastikärenden för den 15 februari 1929 angivit,

dels medgiva, att för ledningen av och arbetet vid folkmåls-, ortnamns- och folkminnesundersökningarna må från och med den 1 juli 1929 inrättas följande personliga tjänster, vilkas innehavare skola från allmänna indragningsstaten åtnjuta avlöning på sätt nedan sägs enligt bestämmelserna i gällande avlöningsreglemente för befattningshavare vid statsdepartement och vissa andra verk, tillhörande den civila statsförvaltningen, nämligen:

för docenten, filosofie doktorn Anders Herman Geijer såsom ledare av folkmålsundersökningen, lönegraden B 30,

för docenten, filosofie doktorn Johan Alfred Götling såsom medarbetare vid folkmålsundersökningen, lönegraden B 28,

för filosofie doktorn Lars Levander såsom medarbetare vid folkmålsundersökningen, lönegraden B 28,

för lektorn, filosofie doktorn Sven Julius Swenning såsom medarbetare vid folkmålsundersökningen och ledare av det sydsvenska undersökningsområdet, lönegraden B 30,

för docenten, filosofie doktorn Gustav Fredrik Jöran Sahlgren såsom ledare av ortnamnsundersökningen, lönegraden B 30,

för docenten, lektorn, filosofie doktorn Karl Hilding Celander såsom ledare av folkminnesundersökningen, lönegraden B 30,

för docenten, filosofie doktorn Carl Wilhelm von Sydow såsom medarbetare vid folkminnesundersökningen, lönegraden B 28;

dels föreskriva, att nu nämnda personer skola vara skyldiga att i tillämpliga delar underkasta sig ej mindre de i nyssberörda avlöningsreglemente stadgade villkoren och bestämmelserna än även 1907 års lag angående civila tjänst innehavares rätt till pension jämte de i anslutning till samma lag i pensionshänseende utfärdade bestämmelserna för vissa tjänstemän vid statsdepartement och andra till den civila statsförvaltningen hörande verk;

dels medgiva, att Swenning och Celander må med familjepensionsrätt kvarstå i statens pensionsanstalt efter den 1 juli 1929, med iakttagande därvid att de skola tillhöra nämnda anstalt med oförändrat delaktighetsbelopp samt med de rättigheter och skyldigheter i övrigt, vilka tillkomma delägare, som innehar befattning, med vilken är förenad skyldighet att tillhöra anstalten;

dels till bestridande av ortnamnsnämndens kostnader för vissa i samband med ortnamnsforskningen stående vetenskapliga arbeten å allmänna indragningsstaten anvisa ett årligt belopp av 4,000 kronor, att utgå under den tid, Sahlgren innehar sin ovan omförmälda personliga befattning;

dels ock till bestridande av ortnamnsnämndens kostnader för vissa namnregleringsärenden m. m. under åttonde huvudtiteln under rubrik M. Understöd åt vetenskap, vitterhet och konst m. m. för budgetåret 1929/1930 anvisa ett extra anslag av 2,500 kronor, att utgå enligt den fördelning och i enlighet med de närmare föreskrifter, Eders Kungl. Maj:t kan finna skäl föreskriva.

I samband härmed har riksdagen till behandling förehaft en inom riksdagen väckt motion (I: 253), däri hemställts, att riksdagen, med upptagande i riksstaten för budgetåret 1929/1930 av anslag under enahanda rubriker och till samma belopp som för innevarande år utgått till de olika ändamål, som i propositionen nr 115 omförmälas, måtte avslå Eders Kungl. Maj:ts ifrågakvarande proposition.

Riksdagens vederbörande utskott har i vederbörlig ordning inhämtat yttranden i här ifrågavarande ärende från statskontoret, i vad gällde organisationsfrågan, och från allmänna civilförvaltningens lönenämnd, i vad anginge de ifrågasatta tjänsternas placering i lönegrader och löneklasser. De med anledning härav avgivna yttrandena äro såsom bilagor fogade vid utskottets utlåtande; och vill riksdagen här hänvisa till desamma.

Ett utforskande av den gamla svenska, i traditionen ännu fortlevande allmogekulturen i dess olika yttringar är, såsom i statsrådsprotokollet framhållits, en nationell angelägenhet av betydande mått. I viss utsträckning har detta redan sedan länge blivit av statsmakterna behjärtat; såväl genom anslag å riksstaten som genom beviljande av lotterimedel hava, särskilt under de senaste åren, betydande belopp kommit dessa forskningsarbeten tillgodo. Riksdagen har vidare genom sin skrivelse år 1919 hemställt om verkställandet av en allsidig utredning om organiserandet av insamlingen och utforskandet av den svenska allmogekulturen. Riksdagen är medveten om att det i här föreliggande fråga kan anses föreliggande fara i dröjsmål och att det är hög tid, att åtgärder vidtagas för att stödja de pågående insamlingsarbetena och giva åt desamma en systematisk och målmedveten ledning.

Riksdagen kan emellertid, trots att riksdagen sålunda delar de synpunkter, som föranlett framläggandet för riksdagen av här föreliggande förslag, icke ansluta sig till detsamma. Trots den betydande nedskärning, som den av 1923 års sakkunniga, den s. k. folkminneskommittén, föreslagna organisationen undergått, förefaller det riksdagen, som om denna organisation ännu i Eders Kungl. Maj:ts förslag bibehållits i en alltför vidlyftigt tilltagen form. Kostnaderna för de olika nämnderna hava visserligen nedbringats till ett minimum, då alla andra kostnader än resekostnads- och traktamentsersättningar borttagits. Men det förefaller dock riksdagen, som om det i vart fall borde göras till föremål för ytterligare prövning, huruvida icke organisationen skulle kunna ytterligare förenklas.

Eders Kungl. Maj:t har vidare, i anslutning till 1928 års sakkunnigas, de s. k. folktraditionssakkunnigas förslag, föreslagit, att den för forskningsarbetena nödvändiga vetenskapliga ledningen skulle fast anställas och bestas med statsmedel. Då ifrågavarande folktraditionsundersökningar vore av den natur, att de måste tänkas vara väsentligen slutförda inom en begränsad tid, har nu föreslagits, att de personer, åt vilka den vetenskapliga ledningen skulle anförtros, borde placeras å allmänna indragningsstaten. Härigenom skulle åt de förtjänta vetenskapsidkare, vilka av Eders Kungl. Maj:t föreslagits i enlighet med de folktraditionssakkunnigas förslag, beredas önskvärd säkerhet i anställnings- och pensionsvillkor, på samma gång som man undveke de svårigheter, som bleve förenade med tjänsternas uppförande på ordinarie stat.

I motionen I:253 har framhållits, att det måste ingiva betänkligheter.

att innehavarna av de olika befattningarna inom den tilltänkta organisationen de facto skola utses av riksdagen. Det kan, framhållles det i motionen, under dessa förhållanden svårligen sägas råda full visshet därom, att just de föreslagna personerna äro de enda, som därvid rättvisligen böra komma under övervägande.

Statskontoret har i sitt i ärendet avgivna utlåtande framhållit, att för fall sådana som det nu förevarande snarare brukade vidtagas anordningen med inrättande av tjänster å extra stat, men att några större betänkligheter knappast borde möta mot vidtagande av den föreslagna anordningen.

Riksdagen kan icke undgå att dela de betänkligheter, som framförts mot förslaget att uppföra de vetenskapliga ledarbefattningarna på allmänna indragningsstaten. En anordning av detta slag har, som jämväl statskontoret framhållit, huvudsakligen kommit till användning endast när det gällt att vid en statsinstitution binda en arbetskraft, som dokumenterat sig såsom utomordentligt skicklig på ett visst verksamhetsområde, vilket annars ej ansetts böra få särskild företrädare vid institutionen i fråga.

Riksdagen vill ingalunda förneka önskvärdheten av att befattningarna som ledare av undersökningarna gives en fastare karaktär, så att de för sagda befattningar lämpligaste personerna må finna det fördelaktigt att åtaga sig befattningarna och kvarstå vid desamma, så länge undersökningarna pågå. Av vikt är vidare, att dessa befattningar icke gives sådan karaktär, att de komma att kvarbliva efter den tid — 15 à 20 år — som beräknats för undersökningarnas slutförande. Med hänsyn till vad nyss anförts finner riksdagen det dock vara önskvärt, att en förnyad undersökning vidtages beträffande möjligheterna av att på ett annat sätt än av Eders Kungl. Maj:t föreslagits skapa den önskvärda tryggheten för de erforderliga befattningshavarna. I samband härmed torde jämväl till förnyad prövning böra upptagas frågan, huruvida ett så stort antal befattningar, som av Eders Kungl. Maj:t nu föreslagits, är oundgängligen erforderligt för ledningen av insamlingsarbetena och för det insamlade materialets nödtorftiga bearbetning under insamlingstiden.

Vad så slutligen själva undersökningsarbetet beträffar, hava 1928 års sakkunniga förutsatt, att detsamma, liksom under senare år varit fallet, jämväl i fortsättningen skulle bekostas med lotterimedel. Den sammanlagda årliga summa, som härtill krävdes, skulle — enligt uppgifter från respektive undersökningscentraler — belöpa sig till 342,000 kronor. Departementschefen håller före, att det för närvarande varken är möjligt eller lämpligt att framlägga en mera detaljerad plan beträffande dessa medel, utan det torde få ankomma på Eders Kungl. Maj:t att framdeles efter årliga framställningar av vederbörande institutioner besluta om anvisande av lotterimedel till de olika ändamålen.

Riksdagen kan icke finna annat än att de krav, som från de olika undersökningscentralernas sida framställts för här ifrågavarande ändamål, äro synnerligen vittgående. Det synes, som om, innan riksdagen går

in för att skapa större fasthet i ledningen och organisationen av insamlingsarbetena, om möjligt någon närmare utredning borde ske beträffande de kostnader, som själva undersöknings- och fältarbetena komma att draga.

Med hänsyn till vad sålunda anförts har riksdagen icke funnit sig kunna bifalla Eders Kungl. Maj:ts nu framlagda förslag.

Däremot är det enligt riksdagens mening önskvärt, att en förnyad utredning om organiserandet av här ifrågavarande undersökningar med det snaraste kommer till stånd.

Riksdagen vill alltså hos Eders Kungl. Maj:t hemställa om verkställandet av en dylik utredning. Då, såsom förut påpekats, här ifrågavarande insamlingsarbeten äro av brådskande natur, torde det vara att hoppas, att det skall bliva möjligt att framlägga på denna utredning grundat förslag redan för 1930 års riksdag.

I motionen I: 253 har hemställts, bland annat, att riksdagen måtte i riksdagen för budgetåret 1929/1930 upptaga anslag under enahanda rubriker och till samma belopp som för innevarande år utgått till de olika ändamål, som i propositionen nr 115 omförmälas.

Dessa anslag äro följande:

1) i det under åttonde huvudtiteln E. Universitetet, den medicinska undervisningen m. m.: Lunds universitet upptagna anslaget å 53,835 kronor till avlöningsförmåner för vissa extra-ordinarie lärare, amanuenser och tjänstemän m. m. ingår ett anslag till bidrag till utgifter för en stiftelse vid universitetet i Lund för svensk folkminnesforskning å 9,000 kronor;

2) under M. Understöd åt vetenskap, vitterhet och konst m. m. upptagas vidare

dels till ortnamnskommitténs sekreterare m. m. ett extra anslag av 8,000 kronor,

dels till systematisk undersökning av svenska folkmål ett extra reservationsanslag av 28,650 kronor,

dels ock till systematisk undersökning av sydsvenska folkmål ett extra reservationsanslag av 3,500 kronor.

Riksdagen har beslutat att, med bifall till sagda motion, för budgetåret 1929/1930 för ovannämnda ändamål bevilja anslag med enahanda belopp som under innevarande budgetår.

I anslutning till vad sålunda anförts får riksdagen

I. anmäla, att riksdagen, med bifall härutinnan till motionen I: 253, avslagit Eders Kungl. Maj:ts proposition nr 115,

II. hemställa, att Eders Kungl. Maj:t måtte låta verkställa förnyad utredning angående organisationen av undersökningarna av svenska landsmål, ortnamn och folkminnen ävensom att på denna utredning grundat förslag om möjligt måtte föreläggas 1930 års riksdag,

III. anmäla, att riksdagen, med bifall härutinnan till ovanberörda motion I: 253, under åttonde huvudtiteln för budgetåret 1929/1930 anvisat

dels under rubrik E. Universiteten, den medicinska undervisningen m. m.: Lunds universitet till bidrag till utgifter för en stiftelse vid universitetet i Lund för svensk folkminnesforskning ett extra anslag av 9,000 kronor,

att utgå på de närmare villkor, Eders Kungl. Maj:t kan finna lämpligt bestämma;

dels under rubrik M. Understöd åt vetenskap, vitterhet och konst m. m. till arvode under tiden 1 juli 1929—30 juni 1930 åt ornamnskommitténs sekreterare med erforderliga biträden ett extra anslag av 8,000 kronor;

dels under sistnämnda rubrik till fortsatt systematisk undersökning av svenska folkmål ett extra reservationsanslag av 28,650 kronor,

att utgå på de närmare villkor, Eders Kungl. Maj:t kan finna lämpligt bestämma;

dels ock under samma rubrik till systematisk undersökning av sydsvenska folkmål ett extra reservationsanslag av 3,500 kronor,

att utgå på de närmare villkor, Eders Kungl. Maj:t kan finna lämpligt bestämma.

Stockholm den 1 juni 1929.

Med undersåtlig vördnad.
